A halál oka?

Drámai rejtélyek

Kéziratos darabról nemigen szokás egy lap nyilvánossága előtt szólni, s ha teszem is most, mentségem a szenvedély: talán nem veszett fejsze nyeléhez nyúltam. Mégha ennek a fejszének boldogtalan ősét, faragatlanabb példányát, egykor magam is láthattam veszendőben.

A tárgyra tehát. Kezembe nyomja minap *Mocsár Gábor*, az író, *Széchenyi*-monodrámáját, *A halál oka: egy pillantás*. Ez a legfrissebb változat címe, a legfrissebbé, mely jelenleg valamely dunántúli színház dramaturgiáján vár megmérettetésre, s ha tetszik, színpadi bebocsáttatásra. Korábbi fogalmazása pár esztendeje szegedi stúdióbemutatóval kacérkodott, nem sok sikerrel, ámbátor a szerepre kiszemelt *Nagy Zoltán* (azóta a budapesti Nemzeti tagja) saját bevallása szerint felerészben már memorizálta, amikor végülis kivették a műsortervből. Azidőtájt a sorozatnak szánt monodrámákból mindössze a Joseph *Lang* cs. kir. *hóhér* került színre, *Kovács János* előadásában, a Kisszínház előcsarnokában, a többi elképzelés — elképzelés maradt. Ahogyan emlékszem, kezdetben Mocsárnak kedvét szegte a dolog, aztán mégis csak engedhetett a szaklektori véleménynek, mert nekidurálta magát, átdolgozta a textust — hja kérem, a színház varázsa —, ám az új kézirattal másfelé fordult. Mindez maradhatna persze intim kulisszatitok, ha félném Mocsár Gábort, megorrol az indiszkrécióért. De nem félem, mert jót akarnék a darabjának, hírharangot kongatni körüle. El is mondanám, miért.

1. Mocsár véleménye a Széchenyi őrülésével és halálával kapcsolatos hivatalos álláspontoktól — történészekétől, de az irodalmárokétól (*Németh László* drámájától) is — eltér, egyedi. S minthogy irodalomról — nem pedig tudományról — van szó, szabad a gazda. Maga Mocsár sem először fantáziálja újra historikus múltunk jelentékeny eseményeit, hőseit: *Rákóczi*ról vagy az 1948—49-es szabadságharc „gyémántperéről" például regényt írt. Széchenyiről azt állítja, nem lehetett őrült, nem öngyilkossággal vetett véget életének, hanem meggyilkolták. A polémia nagyjából *Zrínyi Miklós* rejtélyes haláláéhoz hasonló, hiszen a sebzett vadkan körülbelül azt a „földadatott teljesítette" az ominózus vadászaton, amit akkor és ott a bécsi kamarilla sem időzíthetett volna precízebben. Mocsár tulajdonképpen két bizonyítékkal érvel. Az egyik, hogy *Bach* hirhedt *Rückblick*jére nemigen írhatta válaszként egy őrült az *Ein Blicket*. A másik inkább indirekt: már a negyvennyolcas eseményekhez közeledőn igyekeztek a forradalommal nem rokonszenvező aulikus grófot gyenge idegzetűnek föltüntetni, s olyasmivel vádolták, hogy öngyilkossági szándékkal ugrott a Dunába — ami eleve képtelenség, hisz a kitűnő úszó másként próbálkoznék. A „legnagyobb magyar" tehát ellenségeinek lett áldozata — Döbling nem menedékházat jelentett számára, hanem lőporgyártó műhelyt —, s Mocsár az ellenségei közé előbb besorolja Kossuthot is, aztán fölmenti: a darab második részében Széchenyi megbékél a korábban hazardőrnek aposztrofált államférfivel.

2. A mű kiindulópontjának történeti hitele van. 1848. szeptember 6-án éjjel játszódik az első rész, a győri Bárány fogadóban, itt szállnak meg Széchenyi és orvosa, Pestről jövet, Cenkre menet. Csakhogy. A különítmény másnap Döblingbe utazik tovább. A győri éjszaka „rejtélyével" nemigen törődött a történettudomány, annál inkább fölgyújtotta az író képzeletét: mi történhetett. Fokozza az izgalmakat, hogy előzően Széchenyi felesége már lekötözött Pestről Cenkre a gyerekekkel, most viszont a győri szállásra a doktor — aki mellesleg ágyhoz kötözi Széchenyit — odahozatja Cenkről az asszonyt. Mindezen eseményeket Széchenyi tapasztalásain, balsejtelmein: monológján át közvetíti Mocsár, akinek ráadásul dramaturgiailag sincs rossz esélye hitelesíteni a szituációt. Hogy miért?

3. Monodrámáknak általában nehéz keresztje, csaknem kivédhetetlen támadási felülete, a magányos hős, ki partnerek nélkül beszél. Tulajdonképpen hangosan gondolkodik, ám ezt az állapotot valamiképpen el kell hitetni, természetesnek elfogadtatni a közönséggel. Mocsárnak némileg „kezére játszik" Széchenyi, hiszen ha felfogása szerint a gróf nem is őrült, lelki egyensúlya azért kibillent, mondhatni hát, az őrület határára kergették, s ebben a zaklatott, dúlt állapotában kevésbé zavaró körülmény színpadon egy mag elé meredő, magában morfondírozó drámai figura.

4. A darabban fölvonul a magyar történelem legendás korszakának seregnyi ismert személyisége. Megidéződnek a 48—49-es majd a későbbi események. Annak a Széchenyinek optikáján át, akit mégiscsak a „legnagyobb magyarnak" neveztek. E szembesülések sem érdektelenek.

*

Végezetül egy megjegyzés — odahagyva immár Mocsárnak eme drámáját. Nemigen fér fejembe az a könnyelműség, amivel hosszú évek óta tudomást sem vesz Szeged kiegyensúlyozottnak vagy színvonalasnak messze nem nevezhető színikultúrája oly drámákról, kísérletekről, melyek itt születnek, vagy ide készülnek. Ha emlékezetem nem csal, utoljára Még *Lendvay Ferenc* igazgatása alatt mutatták be éppen Mocsár vígjátékát a *Mindenki városát*, aztán *Bárdos Pál Úriszékét* — azóta csönd. Pedig a városi tanács alkotói támogatással honorálta *Papp Lajosnak* „készülő darabját" — még a címe is beugrik, *Templomtolvajok*, vajh mi lett vele —; *Páskándi Gézától* az ártézi évfordulóra rendeltek (s fizettek ki) darabot, magam is olvastam; volt érvényes szerződése a színháznak *Annus József* ugyancsak elkészült drámájára... hogy egyebekről ne is szóljak, pedig tudnék mit szólani.

Távol álljon tőlem gyenge vagy félkész darabokat bemutatni a szegedi deszkákra. Csupán csak azért, mert helybéliek. Hanem anélkül, hogy törődnének velük, tervszerűen és vissza-visszatérően, hogy állandó kontaktust teremtenének és ápolnának a szerzőkkel — enélkül igen halovány a remény életképes darabok fogalmazására kihordására. Szegeden, ahol a hazai vidék tán legerősebb írócsoportja él, dolgozik, publikál. Igaz, nem drámákat főleg. Vagy talán ezért is nem?

Nikolényi István

Hétről hétre megtelik egy dosszié olvasóink Postaládának címzett leveleivel. Örömmel fogadjuk valamennyit, hisz akár egyetértő, akár vitatkozó sorok ezek akár örömről, akár bánatról számolnak be íróik, az újságírás természetétől mégiscsak idegen párbeszéd lehetőségét teremtik meg az olvasó, a lap munkatársai, valamint a város egyes intézményeinek vezetői között. Sajnos, nem mindig. Előfordul, hogy az olvasók és az újságírók mondják a magukét, az illetékesek válasza meg késik, sőt el is marad. Az igazsághoz tartozik azonban — és ezt sokéves tapasztalat mondatja velünk —, néhány szegedi intézmény példamutató partner ebben a — nem mindig kellemes — beszélgetésben. Csakhogy néhányat említsünk: kifogástalan, udvarias hangnemben, segítőkészen reagál minden észrevételre a DÉMÁSZ, legtöbbször az azonnali intézkedésről számolva be. De nem hagyja az észrevételeket figyelmen kívül a Posta, a Városgazdálkodási Vállalat, a DÉGÁZ, az Éliker sem. Annak örülünk, ha a panaszra nem sértődés, vádaskodás a válasz, hanem korrekt vizsgálat és intézkedés.

Tücsök-bogár

Kikaptunk. Ilyen is van. *Kocsis Gyuláné* megró, mi több, „a legmesszebb menőkig elítél" bennünket, merthogy, mint írja: „októberben küldtem egy levelet, amelyben egy rövid levél volt", de mi nem reagáltunk javaslatára. Nevezetesen: indítson a DM egy Tücsök-bogár rovatot, melyben közölnénk az olvasóink által saját lapunkból kivágott „furcsaságokat". Nem értjük, miféle cikkeket szeretne újfent olvasni kedves levélírónk. Föltehetően azt várja tőlünk, hogy esetleges saját bakijainkat, sajtóhibáinkat nyomtassuk ki újból és újból. Talán ezt mégsem gondoja komolyan. Ha mégis, és mint írja, Önnek oldalnyi tücsök-bogara gyűlt össze, miért nem küldi el a Ludas Matyinak? Ellentétben a mi napilapunkkal, ott helyet kaphat az efféle humoros „gyűjtés".

És még valami: *ha budapesti olvasónk választ remél bármilyen címre küldött levelére, ne felejtse el föltüntetni a neve alatt az utcát és a házszámot.* Mi az efféle névtelen levelezést elítéljük.

Guberálók vagy begyűjtők?

Sértődött sorokat hozott a postás *Újszegedről*, de pontos névvel és lakcímmel ellátva. Szívesen adunk helyet ennek a levélnek, hiszen az elv: hallgattassék meg a másik fél is.

A hasznos hulladékok gyűjtése népgazdasági érdek — s ennélfogva divatos téma is a tévében, rádióban, az írott sajtóban egyaránt. Amikor a MÉH ezzel kapcsolatos feladatairól szólunk, szinte mindig megemlítjük — ellenpólusként — a guberálókat. Nos, ez ellen a megbélyegző elnevezés ellen tiltakozik, igen önérzetesen, többi társa nevében olvasónk.

Mint mondja, többen összedugták a fejüket, és megkérdezték egymást: *mi a különbség a guberáló és a hasznosnyersanyag-gyűjtő között?* „Mi arra az álláspontra jutottunk, hogy semmi. Hiszen azok a szorgalmas nyugdíjasok, akik bármiféle értékes hulladékot összeszednek, hasznot hoznak a népgazdaságnak. Mert mit veszünk ki a szemétből? Amit azok a nagy fizetésű emberek kidobálnak, akik bennünket guberálónak neveznek. Őket bezzeg senki sem illeti valami furcsa névvel. Pedig arra is illenék valami elnevezés, aki kilós kenyereket kihajít, meg aki, ahelyett, hogy kimosná az ingét, szemétbe dobja. Nagyon kérjük önöket, ha csak lehet, változtassák meg a guberáló nevet."

Intézkedik a Szelka?

A héten két panasz is érkezett a Gelkára, illetve új nevén a Szelkára.

Németh László (Tápé, Ostrom u. 18.) a tavaly december 13-án bejelentett tévéjének kálváriáját írta meg. Olvasónk — noha 1979. októberében átalánydíjas szerződést kötött a Gelkával, nem tudta elérni, hogy Sensorion tévéjét az ünnepekre megjavítsák, merthogy — a szerelő szerint — nem volt hozzá megfelelő alkatrész. A levél írója cserekészüléket kért — nem kapott. Olvasónk kénytelen volt tévét kölcsönözni, három hónapra 900 forintért. Január 3-án ismét ellátogatott a Gelkához, kérte, térítsék meg a kölcsönzési díjat. Ezt elutasították, ellenben fölajánlották, hogy másnap megjavítják a készüléket.

Olvasónk kérdései a következők: *miért* lett váratlanul alkatrész január 3-án; ha az átalánydíjért [illegible] készülék, miért nem kapott mégsem; igaz-e, hogy egy hónapon túl tartó ki nem javítható hiba után az a helyes eljárás, ha az ügyfél felmondja a szerződést; miért nem javította ki végül is még február 2-ig sem a Ke[illegible]a és köteles-e kifizetni ilyen esetben a kölcsönzési díjat?

Mi is kíváncsian *várjuk a választ.*

Hasonló, csak még hosszadalmasabb a panasza *Tomsek Károlynénak* (Ág u. 5.). Háromgyerekes, egyedülálló asszonyként vette meg 1980 októberében Modul készülékét, részletre. Csaknem két évre rá, még garanciaidőn belül elromlott a tévé, képcsőcserére ítélték. Egy hónapig működött, ismét elromlott. „Újabb képcsövet kell belerakni" — mondta a szakember novemberben, s hozzátette, szerencsére van a raktáron, nem kell sokat várni. A határidő után két héttel érdeklődött olvasónk, s a válasz: nincs kész a tévé, nincs képcső. Közeledvén az ünnep (december 10-e volt), cserekészüléket kért a tulajdonos. Elutasították. Olvasónk levelén január 23, a dátum, akkor még a Szelkánál volt Modul-tévéje. „Nagyon nagy teher volt számomra havonta fizetni a részleteket, de kifizettem, én nem csaltam meg az államot egy fillér erejéig sem... A jótállási papíron van ugyan utalás arra, hogy a bírósághoz fordulhatok, csakhogy nekem pereskedésre se időm, se pénzem nincs."

Reméljük, egyik esetben sem kerül bíróságra az ügy, intézkedik a Szelka.

Hozzászólás kutyaügyben

A január 23-i Postaládánkban *Kutya egy dolog* cím alatt megjelent levélhez szól hozzá *dr. Albert Vilmosné* (Dugonics u. 5.).

„Mit tegyen az állatorvos, aki gyógykezeli a rendelőjébe hozott kutyákat, cicákat, madarakat és egyéb kedvenceket, de tulajdonosaik egy része nem hagyja magát megnevelni? Ha ismételt kérés, figyelmeztetés ellenére is a valóban szűk bejáróban várakoznak?!

Az orvos feladata elsősorban az állatok ellátása, amit ő lelkiismeretesen, szakmai rátermettséggel és szeretettel el is végez. Ezt velem együtt más, számos állatbarát bizonyíthatja, és hálával emlegeti a nevét annak az állatorvosnak, aki sok egyéb fontos feladata mellett mindig készséggel és barátsággal fogadta, kezeli a rászoruló kis négylábúakat, szárnyas kedvenceket! (Megjegyzem, hogy a rendelésre hozott kutyák egy része nem beteg, hanem betegségmegelőző védőoltásra vár. Az állattartók törvényadta kötelessége, hogy állataikat megfelelő egészségügyi ellátásban részesítsék.)

A kutyájukkal vagy egyéb állataikkal várakozó „gazdáknak" kell a rendelésre várakozás közben tekintettel lenni arra, hogy ne hozzák lakótársaik előtt kellemetlen helyzetbe a rajtuk segítő állatorvost! Ne tömörüljenek a bejáratnál, és neveljék meg önmagukat meg az állataikat, hogy ne legyenek terhére embertársaiknak! Akinek meg „se kutyája, se macskája" — próbálja megérteni, hogy az állatkedvelők nagy része jóindulatú *emberbarát is!*"

Üvegek, kulcscsomók, Parker toll és vigasság

P. R. nyugdíjas lakatos; „gyógyszertári megaláztatása" miatt fogott tollat. Tizenöt darab gyógyszeres üveget vitt vissza a tarjáni patikába, január 19-én. Nagyon rosszul esett neki, mint írja, hogy a pénztárostól az ablakhoz, az ablaktól a pénztároshoz küldték, többször, oda-vissza, míg végül a pénztáros csak átvette az üvegeket. „Miért kell egy 65 éves, nyugdíjas embert így megalázni? — kérdezi idős olvasónk, akit kora, netán betegsége miatt, érthetően érzékenyen érintett ez a valljuk be, valóban nem éppen udvarias bánásmód.

Tisztességes szándék vezérelte *P. J.-t*, aki tanácstalanságában nekünk írta meg, hogy január 25-én, öt darabból álló kulcscsomót talált a Csillag téri DÉLÉP-ház előtt. A tulajdonos átveheti a Vajda u. 32/B I. emelet 3. számú lakásban.

Van, akinek az ajándékba kapott Parker tolla hiányzik. Egy törött karú fiatalember kölcsönadta édesanyjától kapott perkertollát egy középkorú hölgynek a főpostán, pénzbefizetés közben, január 10-én. Az illető, nyilván szórakozottságból magával vitte az írószerszámot. Az édesanyja és a fiú kéri, ha olvassa e sorokat, vigye vissza a tollat a pénzbefizetés feliratú ablakhoz.

Helyet adunk „A romboló gyerekbanda tagjai" aláírású levél lényegének: az Északi városrész Ács utca 1/A-ban, azaz a 334. épületben lakó fiatalok nehezményezik, hogy — mint ennek január 16-i számunkban hangot adtunk —, a ház idősebb lakói rendszeres szórakozással, pusztítással, italozással vádolják őket. Úgy érzik, ez *az általánosítás igazságtalan*, hiszen egyetlen alkalommal, Szilveszter éjszakáján voltak kissé vidámabbak, hangosabbak, mint akkor oly sokan mások is...

Összeállította:
Chikán Ágnes

Mit mondjak a kisfiamnak?

Kisfiam önszorgalomból érdeklődik a közlekedési szabályok iránt. Dicséretesnek tartom, annál is inkább, mert nem kell ráerőltetnem, hanem csak a válaszadás feladata marad rám. Baj csak akkor van, ha...

Például a Mérei utca 15. számú ház nappal is bezárt vaskapujára kör alakú, piros szegélyű, fehér alapszínű tábla van elhelyezve. Ha nekem megmagyarázzák, eskü alatt vallom, hogy elfogadom az indokot, már csak a béke kedvéért is. De mit mondjak a kisfiamnak? Ő ugyanis úgy érvel: ki az a buta bácsi, aki nekimegy a vaskapunak? Ha pedig kinyitják, nem látszik a tábla. Következésképpen — szükségtelen.

Az újszegedi állomáson a MÁV-területet egy kör alakú, piros alapszínű (benne elhelyezett fehér téglalap) tábla védi az illetéktelen járművek behajtásától. Úgy első ránézésre meg is felel az egyirányú utca „tilos végének", igen ám, csakhogy a fehéz mezőben „kivéve MÁV-járművek" felirat látható. Hogy fiam ilyet nem talál a KRESZ-ben, az az ő gondja, de engem tesz felelőssé a felnőttek képviseletében. Igaz, ami igaz, már vagy hat-hét éve ott van az a tábla, és még sehol szóvá nem tettem, de mellettem szól az a sejtésem, hogy más felnőtt társam sem. E tábla létének a magyarázatát is elfogadnám, de mit mondjak a kisfiamnak?

Legutóbb pedig fülleltenem voltam kénytelen. Azt kérdezte tőlem, hogy miért dudált ránk az a bácsi, aki úgy előzött meg minket, hogy a záróvonalat is átlépte? Pedig mi épp hatvannal megyünk itt a Belvárosban. Azt válaszoltam, hogy az nem erőszakos, nem tülekedő, nem agresszív, csak biztosan nagyon siet valahova. Védtem a felnőtt mundér becsületét, s közben szemem sarkából lestem gyermekemet. Csend ült közénk. Úttestre dobott sörösüveg darabja roppant a kerekek alatt.

— Valamelyik bácsi elejtette?" — kérdezte fiam enyhe kajánsággal, egyértelműen célozva arra, hogy az előbb sem hitte el a dudáló emberről szóló mesét.

Őszintén szólva egy kicsit szégyellem magam a felnőttek nevében. Mert ugye nevelünk, nevelgetünk, miközben kis tiszta agyú palántáink egyre felismerik a logikátlanul elhelyezett közlekedési táblát, az erőszakos autóvezetőt a garázda üvegdobálót. Így hát én sem városi senkitől sem magyarázatot a fenti konkrét esetekre. Legfeljebb tudomásul veszem az indokokat, de nem hiszem el. A gyerek is ezt tette. Tőle tanultam.

Csóka Dániel